

Bibelsyn hos ansatte i Misjonssambandet

Norsk tidsskrift for misjon 2 (2005) 101-118

Spørsmålet om bibelsyn er kanskje det viktigste spørsmålet for den som vil orientere seg i dagens kirkelige landskap, og dette spørsmålet virker ofte bestemmende for hvilke argumenter som anses som gyldige når teologiske eller etiske spørsmål skal avgjøres. Det konstateres ofte at såkalte ”konservative” står mot såkalte ”liberale”, men det tas sjelden tid til å forsøke å forstå hva uenigheten består i, bortsett fra at det gjerne blir påpekt at det er snakk om ulike ”bibelsyn”.¹ Misjonssambandet er et eksempel på en organisasjon som fremstår som enhetlig utad i dette spørsmålet, men hvordan forholder organisasjonens egne ansatte seg til Bibelen og dens autoritet? Og hva er forholdet mellom de ansattes bibelsyn og Misjonssambandets offisielle syn? Det er dette denne artikkelen tar opp. Jeg vil i det følgende presentere noen resultater av en undersøkelse jeg har foretatt av bibelsynet hos ansatte innen NLM.

Undersøkelsen ble foretatt første halvår av 2003, og har bestått i intervjuer av tolv ansatte innen organisasjonen. Disse intervjuene har hatt en varighet på omtrent to timer, og har hatt form av en samtale om Bibelen, Bibelens autoritet, og begrunnelser for denne.² Informantene har fått anledning til å uttrykke sitt bibelsyn selvstendig, uten særlig mye innblanding fra min side. Noen av intervjuene er av praktiske årsaker foretatt per e-post, siden noen av informantene er misjonærer ute. Jeg vil gjerne presisere at jeg hele tiden har vært åpen i forhold til informantene om hva som har vært hensikten med dette forskningsprosjektet, og at de også har vært klar over at dette skulle kunne ut i en fagartikkel som skulle offentliggjøres.

Hensikten har ikke vært å ”avsløre” hvordan enkelte ansatte i organisasjonen tenker omkring Bibelen, men snarere å si noe om hva et bibelsyn er, og hvordan også en konservativ organisasjon som NLM er gjenstand for endring i møte med kulturelle og teologiske strømninger i samtiden. Jeg har lenge vært imponert over organisasjonen og måten denne har klart å bevare sin egenart på, samtidig som den har vist evne og vilje til fornyelse. Jeg håper dette fremgår av artikkelen.

Jeg har særlig vært interessert i bibelsynet til den yngre generasjonen ansatte. Alle de tolv hovedinformantene er derfor under 38 år gamle. Slik er det morgendagens bibelsyn innen NLM som kommer til uttrykk gjennom undersøkelsen. Viktige kriterier for utvelgelsen av informanter har vært at de har, eller har hatt, relativt sentrale stillinger innen organisasjonen, og at de har en viss grad av teologisk skoling, i form av minst mellomfag i kristendomskunnskap. Når det gjelder kriteriet om teologisk skoling er det likevel ett unntak blant informantene, men denne informanten har realkompetanse minst på nivå med mellomfag. Syv har minst fireårig teologisk skoling i organisasjonens egen regi (misjonsskole), og alle informantene har minst fire års høyere utdanning. Ti av hovedinformantene er menn, to er kvinner. Jeg har forsøkt å finne frem til et bredt utvalg av informanter, så langt det er mulig innenfor en undersøkelse av denne typen. To grupper har likevel vært vanskelig å få i tale. For det første gjelder dette organisasjonens kvinnelige ansatte, og dernest de antatt mest konservative. Spørsmålet om hvorfor disse gruppene har vært tilbakeholdne i forhold til å la seg intervjuer om sitt forhold til Bibelen, er interessant, men blir ikke drøftet nærmere i det følgende.

Spørsmålet om validitet er alltid aktuelt i denne typen undersøkelser. Jeg har forsøkt å ivareta denne på flere måter. Blant annet har informantene hatt mulighet til å lese gjennom utskriftene fra intervjuene, og slik hatt mulighet til å komme med rettelser eller presiseringer. Informantene har dermed selv godkjent sitatene jeg refererer til nedenfor. En nærmere garanti for at informantene svarer ærlig er det vanskelig å komme. I tillegg til intervjuene har jeg også i forbindelse med undersøkelsen deltatt på møter og andre arrangementer i regi av organisasjonen, og hatt uformelle samtaler med andre personer med ulike typer organisasjonstilknytning, for slik å få et bredere grunnlag for å forstå organisasjonen og informantenes anliggender.

Misjonssambandets offisielle bibelsyn

Det viktigste nyere dokumentet som direkte tar opp spørsmålet om bibelsyn er en utredning som ble lagt frem av organisasjonens hovedstyre i 1992, med tittelen *Vår holdning til Bibelen. En utredning om bibelsynet*. Dette dokumentet utgjør dermed en offisiell redegjørelse for organisasjonens bibelsyn per i dag.³ Allerede i forordet i *Vår holdning til Bibelen* slås det fast at ”tilliten til Bibelen som Guds ord er grunnleggende for hele arbeidet”, og at ”NLM som organisasjon ønsker gjennom forkynnelse og åndelig veiledning – både i misjonslandene og i Norge – å skape tillit til Bibelen som eneste kilde og norm for tro, lære og liv”.⁴ Bibelens helt sentrale stilling beskrives videre slik i dokumentets innledning:

Altså: Både begynnelsen til vår kristne tro og den fortsatte vandring med Jesus har sin kilde i Bibelen. Gjennom Bibelens budskap kom vi i samfunn med den treenige Gud. Dette er nå blitt vår erfaring som kristne, og denne erfaringen har ført oss inn i et spesielt forhold til denne boken. Vår tro og vårt Guds-forhold er blitt avhengig av at vi stadig får lytte til Bibelens tale. Ønsker vi å komme til rette med Bibelens særpreg og danne oss et *skriftsyn*, må vi ta utgangspunkt i det disse tekstene har å si oss om Bibelen. Som kristne må vi hente vårt bibelsyn fra Bibelens eget *selvvitnesbyrd*.⁵

Det grunnleggende premisset når bibelsynet skal forankres er altså *erfaringen*, nærmere bestemt erfaringen av at de bibelske tekstene er ”Guds ord”, dvs. tekster der Guds tale kommer til uttrykk på en måte som har kraft i seg til å forandre mottagerne, enten det er gjennom egen bibellesning, eller gjennom forkynnelse. Når denne erfaringen er grunnlagt, og Bibelens autoritet skal begrunnes nærmere, gripes det til Bibelens *selvvitnesbyrd*, og dette etableres som en aksiomatisk begrunnelse for tekstenes autoritet, og som igjen anses som avgjørende for den som vil være kristen.⁶ Bibelens selvvitnesbyrd kommer til uttrykk i visse enkelttekster, og disse blir dermed viktige for den videre bevisføringen av bokens autoritet. Når det for eksempel står ”Dere skal ikke legge noe til det ordet jeg byder dere, og dere skal ikke trekke noe fra, men dere skal holde Herrens, deres Guds bud, som jeg gir dere” i 5 Mos 4:2,⁷ blir dette tolket som om det er Bibelen slik den foreligger i dag det er snakk om, og at det ikke gis noen ”rett til å anta at det her dreier seg om skrifter som kan stilles på linje med andre skrifter i samtiden”.⁸ Bibelens innhold skal derfor etterleves, siden det er gjennom Bibelen Gud har åpenbart sin vilje for menneskelivet, og slik trekkes det et avgjørende kvalitativt skille mellom Bibelen som ”Guds åpenbarte ord”, og andre historiske dokumenter.⁹ I Det nye testamente er det særlig ett bibelvers som trekkes frem når den aksiomatiske læren om Bibelens inspirasjon skal stadfestes, nemlig 2 Tim 3:16, som i Norsk bibel-oversettelsen

fra 1988 oversettes som ”hele Skriften er inspirert av Gud.” Det presiseres videre i utredningen at det følger av den guddommelige inspirasjonen at leserne ikke har noen ”rett til å anta at det er feil av noe slag i Skriften”.¹⁰ Bibelen anses for å være Guds inspirerte ord, og læren om Bibelens ufeilbarlighet etableres slik som en logisk konsekvens av inspirasjonslæren. Et viktig premiss er den tanken at Bibelen aldri vil motsi seg selv, siden Gud ikke vil motsi seg selv.¹¹ I forlengelsen av dette foretas det samtidig en grenseoppgang i forhold til bibelforskere som i sin forskning ikke gjør ”alvor av Bibelens egenart som det inspirerte Guds Ord”, og som forsøker å forene historisk-kritisk forskning med læren om Bibelen som inspirert skrift, uten feil.¹²

I tillegg til *erfaringen* av at Bibelen er ”Guds ord”, og Skriftens *selvvitnesbyrd*, står et tredje aspekt ved de bibelske skriftene også sentralt for bibelsynet, nemlig skriftenes *historisitet*. Siden det er gjennom profetene at frelsesverket forberedes, og det er gjennom apostlene evangeliet er blitt gjort kjent, blir det viktig for bevisføringen at det faktisk er de navngitte profetene som står bak profetskriftene i GT, og at det er apostlene, eller disipler av disse, som er forfatterne av alle de nytestamentlige skriftene.¹³ Dette kravet om historisitet strekkes langt. I *Vår holdning til Bibelen* blir det for eksempel også slått fast at syndefallsberetningen i 1 Mos er en historisk fortelling.¹⁴

Når det gjelder tolkningsprinsipper, så knyttes det an til Martin Luthers lære om ”Kristus som Skriftens sentrum”, og til læren om lov og evangelium.¹⁵ Det knyttes også an til andre lutherske tanker om *Ordet* som nådemiddel, at ”klare skriftord skal kaste lys over mindre klare”, og at ”den bokstavelige og likefremme mening med tekstene må være bestemmende for teologien”. Tanken er at ”den som leser teksten slik den står” kommer frem til tekstenes entydige klare mening.¹⁶ Nedenfor presenteres fem ansattes bibelsyn nærmere. Tre av disse er tatt med som representanter for det som kan kalles hovedlinjen blant de ansatte i spørsmålet om bibelsyn, mens de to andre er tatt med for å vise mangfoldet.¹⁷

Informant 1

Jeg har begynt alle intervjuene med spørsmål om hva slags bok Bibelen er, og hvordan Bibelens autoritet kan begrunnes. Informant 1, som er en sentral ansatt ved hovedkontoret på Sinsen i Oslo, svarte følgende på dette spørsmålet:

Bibelen er Guds ord, men språket Gud bruker er menneskeord. På samme måten som Jesus er sann Gud og sant menneske, er Bibelen fullt og helt inspirert, slik at det som står der er Guds ord, slik Gud ville det skulle være. Bibelen er likevel ført i pennen av ulike mennesker til ulike tider, formen er derfor menneskeord...Bibelen har autoritet. Vi må bøye oss for budskapet, og innrette oss etter Bibelens selvitnesbyrd. Et sentralt bibelvers i denne sammenhengen er 2 Tim 3:16.

Informanten karakteriserer videre bibelsynet sitt som ”biblistisk”, med henvisning til autoriteter som Carl Fr. Wisløff og Øivind Andersen. Han opplever videre sitt bibelsyn som ”klassisk”, dvs. som det synet også Luther stod for, og som var det vanlige synet i tiden før ”Schleiermacher kom på banen”, som han uttrykker det. Bibelsynet innplasseres innen den evangelisk-lutherske trostradisjonen, med denne tradisjonens betoning av at bibeltekstene skal tolkes bokstavelig. Han utdyper dette slik:

Bibelen skal ikke bortforklares, men tolkes bokstavelig, når ikke teksten gjør det klart at det er snakk om et bilde. For eksempel kan syv skapelsesdager oppfattes billedlig, da det hebraiske ordet ”JOM” både kan bety ”dag” og ”tidsperiode.” Det er likevel mye som er vanskelig å forstå i Bibelen, og da skal vi la det uklare tolkes av det klare. Det finnes tilsynelatende motsetninger. Jeg vil nærme meg dette med ydmykhet. Gud har gitt oss Bibelen slik han vil at den skal være, med de uklarhetene som finnes der. Her er det en forskjell fra hvordan muslimene lærer at Koranen er blitt til. Den menneskelige siden skal vektlegges når det gjelder Bibelen. Dette betyr blant annet at avsnitt må leses i sin sammenheng.

Selv om informanten karakteriserer seg selv som ”biblist”, og snakker om ”tilsynelatende motsetninger” i Bibelen, fører ikke dette til en avvisning av at Bibelen også til en viss grad skal tolkes som historisk betinget. Han svarte følgende når han ble konfrontert med at Paulus skriver at kvinnene skal dekke til sitt hode:

Paulus sier i teksten ”Døm selv!” – med andre ord: ”Det jeg sier her er ikke tatt ut av løse lufta, dere vet selv hva som sømmer seg...” Jeg forsøker å tolke Bibelen historisk i slike spørsmål. Det er ikke noe feil i det Paulus har sagt, men vi må hente dette inn i vår tid. Når det gjelder spørsmålet om kvinnes tildekning av sitt hår, så gjelder dette når de ber. Den gangen var det slik at de kvinnene som ikke dekket til sitt hår var prostituerte, og det Paulus skriver må forstås på bakgrunn av dette.

Helt i tråd med NLMs offisielle syn er det også viktig for informanten at de bibelske skriftene gjengir historiske hendelser. Når jeg spurte om hvordan han forstod forholdet mellom Bibelen som Guds åpenbarte inspirerte ord, og personlig religiøs erfaring, svarte han følgende:

Jeg tror på en levende allmektig Gud. Han åpenbarer seg i skaperverket, men først og fremst i Bibelen, og personlige åpenbaringer må prøves på Bibelen. Bibelen er autoriteten, og dette er en erfart autoritet. Bibelen kan tale til meg direkte. Dette skjer i mitt eget bibelstudium, på en underlig måte. Det er levende. Det berører punkter hos meg som handler om mitt liv. Møter meg med lov og evangelium.

Hos denne informanten er dermed alle de tre grunnleggende elementene i organisasjonens offisielle bibelsyn på plass, både *erfaringen*, *selvvitnesbyrden* og betoningen av *historisitet*. Han kjennetegnes videre ved sin vilje til å være lojal mot organisasjonen, og en sterk vilje til å være luthersk, nærmere bestemt en vilje til å fremstå som tradisjonalist innen en luthersk kontekst.

Informant 2

Går vi videre til informant 2, som er lærer ved en av NLMs bibelskoler, gjenfinder vi en del av de samme trekkene. Han svarte slik på spørsmålet om hva slags bok Bibelen er, og hvordan han ville begrunne bokens autoritet:

Bibelen er Guds åpenbarte ord til oss. Det betyr at når Herren vendte tilbake til himmelen gav han oss Bibelen og Den Hellige Ånds veiledning for liv og lære. Jeg har et konservativt bibelsyn, bundet av min samvittighet og overbevisning, ut fra Skriften. Men jeg er opptatt av at dette ikke skal stenge for videre dialog. Jeg vil nyansere. De mest konservative er analytiske og faktaorienterte, og de er profetiske røster, men de kan bli for nidkjære. Jeg skulle ønske at det var mer varme og omsorg var å lese mellom linjene. Språkbruken har gjort mye vondt når det gjelder disse tingene, og at det er behov for fornyelse av denne. Det får ofte uheldige konsekvenser når det snakkes om bibeltroskap og åndskamp i diskusjoner. Vi som har et konservativt standpunkt har et kommunikasjonsproblem.

Bibelens autoritet begrunnes også her ut fra Bibelens selvvitnesbyrd. Viljen til lojalitet mot organisasjonen er også sterkt til stede hos her, samtidig som han også uttrykker en tydelig pragmatisme. Dette kommer tydelig frem videre i intervjuet:

Jeg vil ha et ståsted, og må ha et ståsted, men jeg blir ikke så skråsikker på at kun jeg har det rette skriftsynet. Det viktigste er at andre får del i evangeliet. Misjon, at mennesket har rett til å høre evangeliet, og får mulighet til å respondere på dette, det er sentrum. Jeg tror at Jesus er veien sannheten og livet. Det er viktigere at evangeliet når ut til folk enn at jeg får diskutert det spørsmålet. Da er jeg villig til å svelge både en og to og fem kameler. Jeg vil likevel ønske og prøve å være lojal mot NLMs syn. Misjon er limet som skal binde oss sammen om det viktigste : Verden for Kristus. Kallet til å nå unådde folkeslag. Evangeliet må ut til folket i Norge og i hele verden,- det er viktigst. Jeg kan leve med ulike syn på en del spørsmål. Men

ikke for mange. Jeg vil være klokkeklar på det jeg mener er det sentrale i den kristne tro og etikk.

Teologiske diskusjoner anses som mindre viktige, samtidig som han fastholder at han er en ”bibeltro” konservativ kristen. Det som særlig står igjen i møte med informant 2 er likevel hans tydelige pragmatisme, dvs. hans sterke betoning at det viktigste er at mennesker blir frelst, og at teologiske diskusjoner er av underordnet betydning.

Informant 3

Hos informant 3 møter vi også en informant som i høy grad er preget av pragmatisme, men her i en litt annen form enn hos informant 2. Her møter vi en informant som utfordrer organisasjonens offisielle syn sterkt. Dette gjør han ved sin sterke betoning av *historisitet*, og av nødvendigheten av å bruke alle tilgjengelige vitenskapelige metoder, i form av radikale historisk-kritiske metoder, for å søke klarhet i om det er hold i det som står i Bibelen. Han svarte følgende på spørsmålet om hva slags bok Bibelen er, og hvordan han vil begrunne Bibelens autoritet:

Jeg er først og fremst interessert i det som ligger bak, både de historiske hendelsene som er gjengitt, og dogmatiske spørsmål. Jeg er ute etter den opprinnelige meningen ut fra følgende todeling: 1. Forfatterens intensjonale mening, og 2. Guds åpenbaring forut for nedskrivningen. Det er av helt avgjørende betydning av det er historisk hold i Bibelen. Innholdet må kunne etterprøves historisk. Dette gjelder også Jesu liv, død og oppstandelse. Jeg ville ikke vært kristen uten troen på oppstandelsen som en faktisk historisk i prinsippet etterprøvbart hendelse.

Informanten går ut fra at Bibelen er historisk troverdig, og nettopp derfor tåler å bli utsatt fra ”angrepet” fra historievitenskapen, og teologiens historisk-kritiske metoder. Han sier videre:

Bibelen er som helhet mer troverdig enn f. eks Platons dialoger og klart mer troverdig enn Homers verker (som har et helt annet siktemål enn den bibelske teksten). De fleste bøkene i Bibelen gir seg ut for å være historisk nøyaktige. Samtidig finnes det også poesi i Bibelen – spesielt i GT – som divergerer fra krav om historisk nøyaktighet. Jo nærmere i tid mellom hendelse og nedskrivning, jo mer nøyaktig og troverdige er beskrivelsene historisk.

I tråd med sitt syn på nødvendigheten av historisk bibelkritikk, erkjenner informanten at Bibelen inneholder historiske ukorrektheter:

Når rekkefølgen på hendelsene som er beskrevet hos Matteus og Lukas varierer, så betyr det at den ene tar feil. Jeg vil ikke forsøke å harmonisere her.

Inspirasjonslæren og selvvitnesbyrdet, slik dette fremholdes i dokumentet *Vår holdning til Bibelen* avvises på vitenskapsteoretisk grunnlag:

Jeg vil gjerne problematisere inspirasjonsteorien. De nytestamentlige forfatterne var ikke inspirert på en annen måte enn det f. eks en taler kan være det, eller enn Luther var det. Bibelen er først og fremst et historisk dokument. Primærkilde til kunnskap om Jesus. Det er nødvendig å se kritisk på teksten, med utgangspunkt i historisk-kritisk metode. Tre ting er viktig. 1. At Bibelen er koherent, 2. At korrespondansekriteriet er oppfylt, og 3. At det pragmatiske kriteriet er oppfylt. Bibelen er inspirert, men den må behandles som et historisk dokument. Nettopp det at den kan behandles historisk-kritisk, garanterer dens troverdighet også når det gjelder dogmatikk.

På bakgrunn av dette blir det interessant å vite hvordan informanten ser på spørsmålet om erfaring. Jeg spurte om det er mulig å ha kunnskap om Jesus utover det som står i Det nye testamente. Informanten svarte følgende:

Ja, i tillegg kan vi ha et personlig møte med Jesus. Men når det gjelder den historiske Jesus, kan vi neppe si noe mer enn det som står i Bibelen. Det som gjør dette problematisk er at det personlige møtet åndeliggjøres. Det er snakk om to ulike ting. Det personlige møtet med Jesus skal prøves på Bibelen. Jeg vil holde fast på den lutherske mellomposisjonen. Bibelen er den beste kilden til å avgjøre dogmatiske spørsmål. Personlige åpenbaringer kommer i tillegg, men jeg er fryktelig kritisk til denne, da denne er individuelt betinget. Mer interessant er det kanskje å spørre seg om en kan ha et kristenliv uten å ha møtt andre enn den historiske Jesus som kommer til syne i Bibelen. Til det vil jeg si ja. Min egen tro kjenner ingen annen Jesus Kristus enn den jeg møter i Bibelen. Jeg har aldri hatt noen åndelig erfaring med Jesus slik mange andre mener å ha.

Det er liten tvil om at vi her har en informant som med sitt bibelsyn står et stykke fra Misjonssambandets offisielle lære. På grunn av sin pragmatiske holdning til dette, kombinert med et svært høyt refleksjonsnivå, fastholder likevel informanten sin lojalitet mot organisasjonen, med henvisning til NLMs arbeid og alt det gode som kommer ut av dette. Informanten skiller seg dermed sterkt ut fra de andre informantene jeg har intervjuet, selv om også denne informanten finner seg vel til rette innenfor organisasjonen.

Informant 4

Den neste informanten vi skal se nærmere på, er den mest erfaringsorienterte av alle informantene. På spørsmål om Bibelen og Bibelens autoritet svarte han slik:

Bibelen er Guds Ord med en levende kraft i seg, og har autoritet fordi den er inspirert av Gud. Bibelen er ikke inspirert ord for ord, det er de som skriver som er inspirert. Gud blir en medforfatter, og dette gjør at Guds Ord er virkekraftig, dvs. har levende kraft i seg. Bibelens autoritet er knyttet til avsnitt i teksten. Blant annet står det at Guds Ord er virkekraftig og ikke vender tomt tilbake. Det står også at skriften er inspirert.

For denne informanten er erfaringen av at Bibelen er ”virkekraftig” det sentrale når autoriteten skal begrunnes. Inspirasjonslæren og bokens selvvitnesbyrd kommer i annen rekke. Informanten fremhever at det er snakk om personalinspirasjon, ikke verbalinspirasjon, og slik går det opp en grenseoppgang mot de mest bokstavgro fortolkerne. Det åpnes slik opp for at Bibelen ikke er ufeilbarlig i alle forhold. Informanten sier videre:

Ikke alt er historisk. Jeg har for eksempel problemer med skapelsesberetningen, at det skjedde på seks dager. Noen steder kommer den menneskelige fortelleren tydelig frem. Bibelen inneholder Guds Ord. Det har en kraft i seg, som kan få meg til å føle en slags fred. Jeg erfarer Guds nærvær. Slik influerer Bibelen hele mitt livssyn, men Bibelen gir ikke en detaljert oppskrift for hvordan jeg skal leve, bare store linjer. Det er ikke noe problem å anvende det som f.eks. står i Romerbrevet på vår tid, med visse modifikasjoner. Alt er inspirert av Gud, og dermed tidløst, og i stand til å tale til menneskene til alle tider. Bibelen er ikke en historiebok eller en biologibok. Den er ikke ufeilbarlig i slike anliggender. Det vesentlige er at alle kan erfare Guds nærvær i møte med Bibelen, Guds tilstedeværelse i Ordet.

Inspirasjonslæren knyttes nært opp til erfaringen, og dette gjøres på bekostning av historisiteten. Det fremheves at Bibelens budskap er tidløst, men det viktigste trekket ved denne informantens hermeneutikk, er betoningen av at Bibelen skal leses eksistensielt, dvs. som *tiltale*, og at det i møte med tekstene i Bibelen blir mulig å ”føle en slags fred”, og erfare Guds nærvær. Dette kommer også tydelig frem når jeg spør hvordan Bibelen skal leses:

Det er to måter å lese Bibelen på. Det er for det første den reflekterte, intellektuelle, og dernest er det den følelsesmessige, den jeg lever etter. Dette er en innebygd innlært måte å lese på som jeg har internalisert gjennom oppveksten. Jeg har erfart at Ordet er levende og kan gjøre en gjerning i mitt liv. Det har en kraft i seg, en slags mystisk kraft. De to ulike tilnærmingene utelukker ikke hverandre.

Denne informantens bibelsyn blir dermed stående som en mystisk-eksistensiell antitese til foregående informants tydelige betoning av historisitet. Slik ser vi igjen at Misjonssambandets offisielle linje strekkes, men denne gangen i motsatt retning.

Informant 5

Den siste informanten jeg vil referere grundig her er en informant som ligger nært opp til organisasjonens offisielle syn. Han begrunner Bibelens autoritet på denne måten:

Det grunnleggende må være at vi tror at Bibelen er Guds fulle åpenbaring. Bibelen er Guds Ord. Det betyr at Gud til forskjellige tider har talt til forskjellige mennesker, - åpenbart seg og forklart hvem Han er og hvordan vi kan leve slik at vi kan ha et forhold til Ham. Bibelen er inspirert av Guds Ånd. Det vil si at det som er skrevet er på en måte veiledet og gitt av den Hellige Ånd, selvfølgelig preget av forfatterens egen personlighet. Selve Bibelens ord, ble bekreftet ved at Guds Ord ble Menneske. Tidligere hadde Gud operert som Ordet. Det vil si at han talte til mennesker som deretter formidlet budskapet videre. Da Jesus kom til jorden, ble plutselig Ordet gjort om til et vanlig menneske. Et menneske uten synd. Gjennom Jesus, vandret altså Gud på jorden og det som Gud hadde lovet i GT, ble nå oppfylt. Samtidens mennesker kunne se Gud, høre Ham og bevitne under og kraftige gjerninger.

Det henvises til Bibelens selvvitnesbyrd, og til læren om Bibelen som inspirert hellig skrift. Informanten tar likevel avstand fra verbalinspirasjonslæren, og poengterer at Bibelen er preget av forfatterens personlighet. Ellers er det viktig for ham å fremheve at det er en sammenheng mellom Guds åpenbaringer i GT og personen Jesus Kristus, og at det er Jesus som er ”Ordet.” I motsetning til de andre informantene knytter denne informanten an til kristologien, og lager en forbindelse mellom denne og bibelsynet. Denne argumentasjonen er annerledes fra redegjørelsen for organisasjonens bibelsyn i dokumentet *Vår holdning til Bibelen*, men kan ikke sies å være i strid med denne. Også for informant 5 er det viktig at de bibelske tekstene har et historisk innhold, men Bibelen anses ikke for å være ufeilbarlig i alle forhold:

NT er samlet utfra en vurdering av at de er troverdige fordi forfatterene hadde et nært forhold til Jesus, Jesu disipler, eller disipler av Jesu disipler. Også samlingen av NT, ser jeg på som ledet av Guds Ånd, derfor har jeg tillit til at de bøkene vi har er Guds Ord. Ingen forfattere har redigert bort vanskelig avsnitt. Bibelen er likevel på ingen måte en historiebok, men den skildrer historiske personer, hendelser osv, som jeg tror er virkelige personer og hendelser. I selve historiefremstillingen kan det nok hende at det er ”tidsfeil” og ”stedsfeil” osv, uten at det trenger å svekke at Bibelen er historisk.

Erfaringsdimensjonen er også tydelig til stede når informanten beskriver hvilke konsekvenser han mener Bibelen bør få for hans liv som kristen:

Her kan jeg finne frem til frelse og samfunn med Gud. Når jeg søker svar på mine spørsmål, går jeg til Bibelen og lar den vise veg.

I tillegg til de fem informantene som det er gjort rede for her, har jeg også til sammen intervjuet syv andre ansatte i organisasjonen. Alle disse har på hver sin måte henvisninger til sin egen erfaring av at Bibelen er ”Guds ord”, og nesten alle begrunner Bibelens autoritet ut fra bokens selvvitnesbyrd. Når det gjelder historisitet påpeker flere sammenhengen mellom Bibelens inspirasjon og Bibelens historiske troverdighet. Men til tross for betoningen av Bibelens inspirasjon trekker heller ingen av disse syv den konklusjonen at Bibelen er ufeilbarlig i enhver forstand. Flere tar eksplisitt avstand fra verbalinspirasjonslæren, og to av informantene fremholder at historisk-kritisk metode er et nyttig verktøy i arbeidet med å fortolke tekstene. Dette skjer til tross for at det advares mot historisk-kritisk bibeltolkning i *Vår holdning til Bibelen*.¹⁸ Disse syv tilleggsinformantene forsterker dermed klart inntrykket av at informantene 1, 2 og 5 er nokså representative for den yngre generasjonen ansattes bibelsyn i Misjonssambandet.

Noen avsluttende refleksjoner

Hvis bibelsynet skal anses som teologisk konstituerende innen NLM vil det være naturlig å drøfte hvorvidt dette kan karakteriseres som et fundamentalistisk bibelsyn. Den engelske bibelforskeren James Barr har arbeidet mye med denne tematikken, og har publisert en omfattende deskriptiv studie av bibelfundamentalismen.¹⁹ Ifølge Barr bygger det han betegner som en fundamentalistisk bibelutlegning på to grunnleggende antagelser. For det første at Bibelen er inspirert *åpenbaringsord*, noe som begrunnes ut fra Bibelens selvvitnesbyrd, og dernest at Bibelen er *ufeilbarlig*.²⁰ Han viser videre hvordan ufeilbarlighetslæren fører til at det blir påkrevet å påvise at Bibelen har rett også i naturvitenskapelige spørsmål, og hvordan mye energi innen bibelfundamentalistiske miljøer går med til å påvise holdbarheten i Bibelens fortellinger i enhver forstand.²¹

I dokumentet *Vår holdning til Bibelen* argumenteres det flere steder i tråd med det Barr karakteriserer som fundamentalistisk. Blant annet står det at det ikke gis noen ”rett til å anta at det er feil av noe slag i Skriften”, og at syndefallsberetningen er å anse som en historisk fortelling.²² Når nesten alle mine informanter tar tydelig avstand fra læren om Bibelens ufeilbarlighet, havner de dermed på kollisjonskurs med organisasjonens offisielle lære i dette spørsmålet. Vi ser her et tydelig avvik mellom offisiell lære og det synet mine informanter forfekter, siden ingen av dem har uttrykt noe ønske om å fremstå som illojale mot organisasjonen. Dette avviket kan tolkes på flere måter. Enten betyr det at disse informantene ikke har vært klar over at deres syn står i et spenningsforhold til den offisielle linjen, eller så er det slik at avviket oppfattes som uvesentlig. Jeg holder den siste tolkningen for mest sannsynlig. Det har vært viktig for de fleste informantene å fastholde at Bibelen er inspirert, men de fleste avstår fra å gå nærmere inn på hvordan inspirasjonslæren skal forstås, og hvilke konsekvenser den får. Ved dette aktualiseres spørsmålet om hva slags intensjoner som ligger bak organisasjonens læreutredninger. Er de *egentlig* ment å være teologisk konstituerende og forpliktende for alle organisasjonens medlemmer, eller er det snarere slik at de har mest symbolsk betydning som retoriske uttrykk for å tilfredsstille en viss gruppe innen medlemsmassen? Den retoriske tolkningen stemmer godt overens med det faktum at Misjonssambandets uttalte hovedformål er å drive misjonsarbeid, ikke å bruke energien og ressursene på å drøfte teologiske spørsmål. Ingen av mine informanter kan sies å være bibelfundamentalister i henhold til Barrs definisjon.

I utgangspunktet er det tre helt ulike begrunnelser for Bibelens autoritet som holdes sammen og konstituerer Misjonssambandets offisielle bibelsyn, *erfaringen* av at Bibelen er ”Guds ord”, betoningen av Bibelens *selvvitnesbyrd*, og tekstenes *historiske pålitelighet*. Disse tre komponentene står i et spenningsforhold til hverandre, og da er det interessant at det i dokumentet *Vår holdning til Bibelen* ikke blir lagt noen føringer for hvordan dette spenningsforholdet skal løses. Dette overlates dermed til det enkelte medlem. Ingen av mine informanter har vesentlige problemer med å tolke sin identitet som kristne innen de rammer som gis av organisasjonen, heller ikke de med tydeligst avvikende bibelsyn. I praksis gis det altså rom for til dels svært avvikende bibelsyn hos organisasjonens ansatte, og dette skjer til tross for den til tider sterke bibelsynsretorikken fra sentrale medlemmer og ledere for organisasjonen. Dette kan etter min mening best forstås som tydelige tegn på at det har foregått en *privatisering* og *individualisering* også av det som anses som en helt grunnleggende trossannhet innen organisasjonen. En slik form for religiøs privatisering, med

dertil tilhørende individualisert avdogmatisert og deinstitutionalisert religionsforståelse er helt i tråd med det religionssociologer som Meredith McGuire og Danièle Hervieu-Léger regner blant de fremste kjennetegnene ved moderne religiøsitet.²³

Det er også mulig å spore tendensene til privatisering, individualisering og dertil tilhørende avdogmatisering av organisasjonens religiøsitet tilbake til den religiøse tradisjonen organisasjonen har sitt utspring fra, *rosenianismen*. Rosenianismen var en religiøs fornyelsesbevegelse som har sitt utspring i den svenske presten Carl Olof Rosenius, som levde på 1800-tallet. Denne tradisjonen stod som en motsats til datidens rådende pietisme, og dens teologiske kjennetegn var den sterke vektleggingen av *nåden*. Både rettferdiggjørelsen og helliggjørelsen blir derfor innen rosenianismen forankret utenfor de troende, som kunne ”komme som de var.” Det burde ikke komme som noen overraskelse at en slik trostradisjon ville føre til en privatisering og individualisering av trosuttrykket. I dette perspektivet fremstår rosenianismen som et ektefødt barn av moderniteten. Det ser vi også ved det sterke fokuset på etiske spørsmål, og det faktum at det i praksis i nokså liten grad ble fokusert på tradisjonell kirkelig dogmatikk. Misjonssambandets teologi kan derfor best forstås som en teologi som har vært gjennom en moderniseringsprosess, påvirket av de liberalteologiske og erfaringsteologiske strømningene som var fremtredende mot slutten av 1800- og i begynnelsen av 1900-tallet. Dette gjør at NLM paradoksalt nok, både på grunn av sin teologi og sin historie, viser seg å være en religiøs bevegelse som er godt tilpasset det moderne menneskets religiøse behov. I tråd med sin tilpasningsdyktighet er det derfor ikke overraskende om Misjonssambandet, i kraft av sine levende og sterke kristne miljøer, fortsatt vil være i stand til å utfordre både fagteologien og samfunnet for øvrig.

Litteratur

- Andersen, Øivind, "Bibelens syn på seg selv", *Veien fram. Grunnsyn og arbeidsmåter i Norsk Luthersk Misjonssamband*, 83-92. Lunde Forlag, Oslo 1979.
- Barr, James, *Fundamentalism*. SCM Press, London 1981.
- Barr, James, *The Bible in the Modern World*. SCM Press, London 1990.
- Blennberger, Erik, *Bibelsyn. Tillkomst, tolkning og giltighet*. Nya Doxa, Nora 1997.
- Fenn, Richard K. (red.) *The Blackwell Companion to Sociology of Religion*. Blackwell companions to religion. Blackwell Publishing, Oxford, UK/ Malden, MA 2003.
- Grandhagen, Egil, "Forskjellige skriftsyn og vår vei", *Veien fram. Grunnsyn og arbeidsmåter i Norsk Luthersk Misjonssamband*, 92-98. Lunde Forlag, Oslo 1979.
- Henriksen, Jan-Olav (red.), *Tegn, tekst og tolk. Teologisk hermeneutikk i fortid og nåtid*. Universitetsforlaget, Oslo 1994.
- Hervieu-Léger, Danièle, "Individualism, the Validation of Faith, and the Social Nature of Religion in Modernity", overs. Michael Davis, *The Blackwell Companion to Sociology of Religion*, Fenn, R.K. red.: 151-175. Blackwell Publishing, Oxford, UK/ Malden, MA 2003.
- Hope, Ludvig, *Kyrkja og Guds folk*. Lunde Forlag, Oslo 1923.
- Kleppa, Johannes og Sjaastad, Egil (red.), *Det gjelder Guds folk. Om lekmannsarbeidets kall og muligheter*. Lunde Forlag, Oslo 1986.
- Kvalbein, Jon, "Et fritt og uavhengig lekmannsarbeid i dag", *Veien fram. Grunnsyn og arbeidsmåter i Norsk Luthersk Misjonssamband*, 144-169. Lunde Forlag, Oslo 1979.
- Kvalbein, Jon, "Postmodernismens utfordringer", *Fast Grunn* 4 (2003): 206-211.
- McGuire, Meredith B., *Religion. The Social Context*. 4th ed. Wadsworth Publishing Company, Belmont, California 1997.
- Norsk Bibel, *Bibelen. Den Hellige Skrift*. Oslo 1988.
- Norsk Luthersk Misjonssamband, *Veien fram. Grunnsyn og arbeidsmåter i Norsk Luthersk Misjonssamband*. Lunde Forlag, Oslo 1979.
- Norsk Luthersk Misjonssamband, *Vår holdning til Bibelen. En utredning om bibelsynet*. Lunde Forlag, Oslo 1992.
- Norsk Luthersk Misjonssamband, *Vi vil misjon*. Misjonssentralen, Oslo 1999.
- Norsk Luthersk Misjonssamband, *Forkynn Ordet. Forkynnerarbeidet i Norge i en ny tid*. Misjonssentralen, Oslo 2002.
- Sjaastad, Egil, "Homofili i et bibelsynsperspektiv", *Fast Grunn* 2 (1996): 78-83.

- Tulluan, Ola, "Bibeltroskap i misjonen i dag", *Fast Grunn* 3 (2003): 134-139.
- Tungland, Tore, "Heimearbeidet i ei ny tid", *Veien fram. Grunnsyn og arbeidsmåter i Norsk Luthersk Misjonssamband*, 15-31. Lunde Forlag, Oslo 1979.
- Ulstein, Jan Ove, "Frå Skrifta åleine til verbalinspirasjonen: hermeneutikk frå reformasjon til ortodoksi og fundamentalisme", *Tegn, tekst og tolk. Teologisk hermeneutikk i fortid og nåtid*, Jan-Olav Henriksen red., 117-134. Universitetsforlaget, Oslo 1994.
- Vågen, Tormod, "Bibelsk forsamlingssyn", *Veien fram. Grunnsyn og arbeidsmåter i Norsk Luthersk Misjonssamband*, 245-275. Lunde Forlag, Oslo 1979.
- Woodhead, Linda og Heelas, Paul, *Religion in Modern Times*. Blackwell Publishing, Oxford 2000.

ENGLISH ABSTRACT

The view of the Bible among employees of the Norwegian Lutheran Mission

This article is based on an empirical research from 2003, and reviews the relationship between the official view of the Bible of NLM and views among the younger generation employees of the organisation. The concept of an inerrant Bible is an important part of the official view of the Bible in the Norwegian Lutheran Mission. The informants of this research do not share this view. Hence a silent change is going on in the organisation. None of the informants sees the division between their own Bible view and the official view as problematic. A significant plurality is then accepted even in an important issue as the question of the view of the Bible, and this shows an unexpected pragmatism in the conservative evangelical organisation NLM.

Noter

¹ Se Sjaastad 1996; Barr 1990:2-3. Selve begrepet "bibelsyn" er av relativt ny dato, og begrepet brukes på litt ulike måter. Dels brukes det om generelle formulerte teorier om Bibelen, og dels forstås begrepet som svaret på spørsmålet om hva det betyr at Bibelen er "Guds ord", eller på hvilken måte forholdet mellom Bibelen og Guds åpenbaring blir forstått (Blennberger 1997:18-19). En definisjon av begrepet "bibelsyn" bør etter min oppfatning være såpass åpen at den også fanger opp det synet at Bibelen kun er å anse som et alminnelig historisk dokument, på linje med andre tekster fra antikken. Jeg vil derfor her forholde meg til følgende enkle og vide definisjon av begrepet: Et bibelsyn er en mer eller mindre gjennomtenkt oppfatning av hva slags bok eller boksamling Bibelen er.

² Spørsmålene som dannet utgangspunktet for intervjuene har vært disse: Hva slags bok er Bibelen? Hvordan vil du begrunne Bibelens autoritet? Finnes det holdepunkter for rett bibeltolkning? Kan vi vite noe om Jesus som ikke står i Bibelen? Er alt som står i Bibelen å anse som historisk? Hva slags følger får bibelsynet ditt for deg som kristen? Finnes det andre kilder til kunnskap om Gud og Guds vilje enn Bibelen?

³ Misjonssambandet utformer sine egne utredninger og læredokumenter, som anses som autoritative innad i organisasjonen, og det avkreves lojalitet av de ansatte til organisasjonens læremessige basis.

⁴ NLM 1992:5; se Kleppa og Sjaastad 1986; NLM 1999; NLM 2002.

⁵ NLM 1992:7; se Vågen 1979; Tunglund 1979.

⁶ NLM 1992:7-9; se Ulstein 1994:131; Kvalbein 2003:211; Hope 1923.

⁷ Norsk Bibel 1988.

⁸ NLM 1992:9-10.

⁹ NLM 1992:16; se Tulluan 2003:134.

¹⁰ NLM 1992:12.

¹¹ NLM 1992:12-13, 20, 24; se Barr 1990:13-15; Andersen: 1979:83-92.

¹² NLM 1992:20; se Grandhagen 1979:95; Kvalbein 1979:167.

¹³ NLM 1992:8-11.

¹⁴ NLM 1992:18-19.

¹⁵ NLM 1992:13-14.

¹⁶ NLM 1992:20-22; se Sjaastad 1996:78-83.

¹⁷ Alle de fem informantene som presenteres i det følgende refereres med pronomenet "han". Dette er gjort til tross for at noen av dem er kvinner, for å bevare anonymiteten til informantene.

¹⁸ NLM 1992:20.

¹⁹ Barr 1981.

²⁰ Barr 1981:72-84.

²¹ Barr 1981:108-119.

²² NLM 1992:12, 18-19; se Andersen 1979.

²³ McGuire 1997:289-292; Hervieu-Léger 2003; se Woodhead og Heelas 2000.